

MINTAQAVIY IQTISODIYOTDA QISHLOQ XO‘JALIGI KLASTERLARINING INNOVATSION YONDASHUVLARI

Turopova Nigora

Termiz davlat universiteti o‘qituvchisi

nturopova@tersu.uz

Musurmonova Iroda Safarali qizi

Termiz davlat universiteti talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada qishloq xo‘jaligi klasterlarining mintaqaviy iqtisodiyotdagi o‘rni va ularning innovatsion yondashuvlar asosida rivojlantirilishi yoritiladi. Klasterlash jarayoni orqali resurslardan samarali foydalanish, ishlab chiqarish hajmini oshirish va eksportni rivojlantirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Misol sifatida O‘zbekistondagi agrosanoat klasterlari tajribasi keltirilgan.

Kalit so‘zlar. Qishloq xo‘jaligi klasterlari, innovatsiya, mintaqaviy iqtisodiyot, eksport, raqobatbardoshlik.

Abstract

This article discusses the role of agricultural clusters in the regional economy and their development based on innovative approaches. The possibilities of efficient use of resources, increase in production volume and development of exports through the clustering process are analyzed. The experience of agro-industrial clusters in Uzbekistan is given as an example.

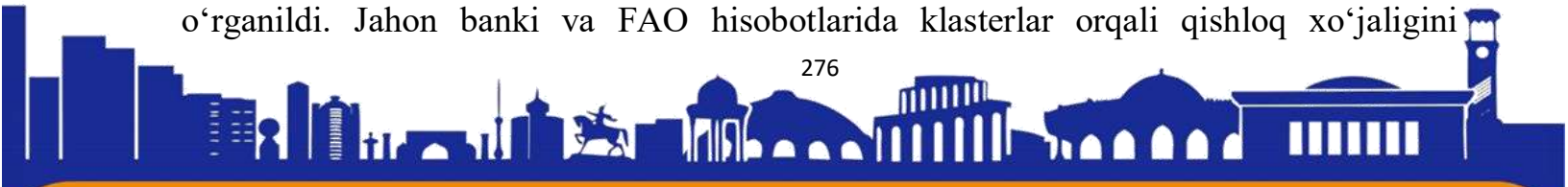
Keywords. Agricultural clusters, innovation, regional economy, export, competitiveness.

KIRISH

Mintaqaviy iqtisodiyotda qishloq xo‘jaligi klasterlari iqtisodiy o‘rishni jadallashtirishda strategik rol o‘ynaydi. Bu klasterlar nafaqat oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlash, balki xalqaro bozorga kirish uchun raqobatbardosh mahsulotlar yetishtirishga imkon beradi. O‘zbekistonning agrosanoat klasterlari bu borada muvaffaqiyatli tajriba yaratmoqda. Ushbu maqolada innovatsiyalarni joriy qilish orqali klasterlarning samaradorligini oshirish yo‘llari ko‘rib chiqiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Qishloq xo‘jaligi klasterlarini rivojlantirish bo‘yicha xalqaro va mahalliy tajriba o‘rganildi. Jahon banki va FAO hisobotlarida klasterlar orqali qishloq xo‘jaligini

rivojlantirishning afzalliklari haqida ko‘plab tahlillar keltirilgan. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari (2017-yil 29-oktabrdagi PQ-3355) asosida qishloq xo‘jaligi klasterlarini rivojlantirish borasida sezilarli yutuqlar qo‘lga kiritildi. Shuningdek, Markaziy Osiyo davlatlari tajribasi bilan taqqoslash olib borildi.

Tadqiqot quyidagi usullar yordamida amalga oshirildi:

Ma’lumotlarni yig‘ish: Milliy statistik ma’lumotlar va davlat hisobotlari o‘rganildi.

Empirik tahlil: Toshkent va Qashqadaryo viloyatlaridagi qishloq xo‘jaligi klasterlarining ishlab chiqarish va eksport ko‘rsatkichlari tahlil qilindi.

Komparativ tahlil: Innovatsion yondashuvlarga ega klasterlarning an’anaviy tizimlar bilan solishtirilgan samaradorligi baholandi.

NATIJALAR

Tahlil natijalari qishloq xo‘jaligi klasterlarining iqtisodiy samaradorligini oshirish imkoniyatlarini ochib berdi:

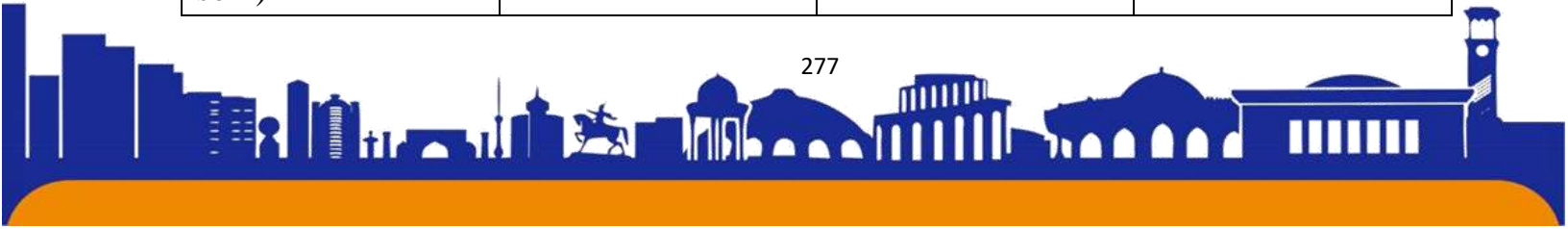
Qo‘shilgan qiymat yaratish: Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini qayta ishlash klasterlari (masalan, meva-sabzavot konservasi ishlab chiqaruvchilari) eksport qiymatini 30% ga oshirishga erishdi.

Agro-turizm rivoji: Klasterlar tomonidan tashkil etilgan agro-turizm dasturlari mintaqaga yiliga 50 mingdan ortiq sayyohlarni jalb qilmoqda, bu esa qo‘shimcha daromad manbai bo‘lib xizmat qilmoqda.

Energiya tejamkor texnologiyalar: Tomchilatib sug‘orish tizimlarini joriy qilish orqali suv iste’moli 40% ga kamaytirildi, bu qurg‘oqchil hududlar uchun muhim natijadir.

1-jadval. Toshkent viloyatidagi meva-sabzavot klasterlarining 2020-2023-yillardagi rivojlanish dinamikasi

Ko‘rsatkich	2020-yil	2023-yil	O‘sish (%)
Ishlab chiqarish hajmi (ming tonna)	250	400	60
Eksport hajmi (mln AQSh dollari)	80	150	87.5
Bandlik (kishilar soni)	4.500	6.700	48.9

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, innovatsion texnologiyalar (masalan, tomchilatib sug'orish, agro-dronlar) qo'llanilishi ishlab chiqarish hajmini sezilarli darajada oshirgan. Eksportning o'sishi esa xalqaro bozorda raqobatbardosh mahsulotlar yetkazib berishga yo'naltirilgan siyosatning natijasidir.

XULOSA

Qishloq xo'jaligi klasterlarini rivojlantirish, ayniqsa innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali, mintaqaviy iqtisodiyotni barqaror o'sishga olib kelishi mumkin. Davlat tomonidan texnologik qo'llab-quvvatlash va infratuzilmaviy imkoniyatlarni kengaytirish klasterlarning samaradorligini oshiradi. Shuningdek, klasterlarning mahalliy aholiga iqtisodiy foyda keltirishi va bandlikni ta'minlashi, mintaqaviy rivojlanishga katta hissa qo'shadi.

Qishloq xo'jaligi klasterlari mintaqaviy iqtisodiyotda innovatsiyalar va barqaror rivojlanishni rag'batlantiruvchi omil sifatida qaralmoqda. Natijalarga asoslanib, quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

Klasterlarning xalqaro bozorga chiqishini yengillashtirish uchun eksport jarayonlarini avtomatlashtirish;

Mahsulotni diversifikatsiya qilish va yuqori qiymatli tovarlarni ishlab chiqarishga e'tibor qaratish;

Iqlim o'zgarishlariga moslashish uchun ekologik innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash.

Bu chora-tadbirlar klasterlar samaradorligini oshirish va mintaqalararo iqtisodiy muvozanatni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, PQ-3355, 2017-yil 29-oktabr.
2. Jahon banki (2022). Agricultural Clusters and Regional Growth.
3. FAO (2021). Sustainable Agriculture through Innovation.

